

Tetsawe III – Exodus 27:20 – 30:10

12 Adar I 5776 / 21 februari 2016

Ezechiël 43: 10-12 HSV (haftara bij Sidra Tetsawe)

Thema: Visioen en werkelijkheid

Inleiding

We zijn weer bij Sidra Tetsawe, die loopt van Exodus 27:20 – 30:10 en die vooral gaat over het priesterambt, de priesterkleding, en speciale offers. We lezen daar straks een gedeelte uit. Maar we lezen vooral ook een gedeelte uit de Haftara die bij Tetsawe hoort: een tekst uit de profetiën van Ezechiël.

Maar laten we ons eerst weer even realiseren waar we zijn.

In Exodus 24 is Mozes de berg opgeklommen en verdwenen in de Wolk. De Wolk die teken was van Gods aanwezigheid. En vanaf Exodus 25 tot en met Exodus 31 is God aan het woord. Sidra Tetsawe is daar dus een klein onderdeel van. We krijgen nog steeds verslag van het gesprek tussen God en Mozes. Veertig dagen en veertig nachten is Mozes op de berg en hij ontvangt daar de zeer gedetailleerde instructies voor de bouw van de Woning/Misjkan/Tabernakel/Tempel.

Ik herinner u aan een Joods commentaar dat we eerder al eens citeerden:

Toen Mosje op de berg kwam opende de Heilige Hij zij gezegend de zeven hemelen en liet hem de hemelse tempel zien.

En God toonde hem rood vuur en groen vuur, zwart vuur en wit vuur (de basiskleuren van de wereld, volgens de midrasj), en zei hem: 'Maak Mij een Woning'. Mosje antwoordde: 'Heer der wereld, ben ik dan soms een god dat ik dat zou kunnen?' Zei de Heilige Hij zij gezegend: 'Naar het vóórbeeld, met jóuw blauw, jóuw purper, jóuw karmozijn. Zoals je het daarboven ziet, maak het zo beneden. En als je het beneden zo maakt als boven, verlaat Ik mijn raadzaal boven en zal Mijn Inwoning tussen jullie beneden verwijlen'.

Geen wonder dat deze hoofdstukken over de tempel en hoe die gebouwd moet worden meer dan tien keer zoveel tekst bevatten als de beschrijving van hele schepping. Het gaat nu om het wonen van JHWH temidden van zijn schepselen om samen met die schepselen te genieten van alles wat Hij heeft gemaakt. Daarvoor moet alles worden gereedgemaakt, geheiligd en gereinigd. En in dat verband horen we onder andere in deze Sidra (HSV Exodus 29: 38):

Dit nu is het wat u op het altaar moet bereiden: elke dag twee lammeren van een jaar oud, en dat voortdurend.

We gaan vanmiddag eerst even op herhaling. Met name uit de vorige Sidra, Teroema, moeten we wat dingen weer goed in de peiling hebben om de stappen te kunnen zetten naar Tetsawe, Ezechiël, Hebreeën en zelfs Openbaringen. Ik neem u mee naar wat we drie jaar geleden hebben gehoord.

Alles begint bij dat gesprek op de berg tussen God en Mozes. En bij die woorden van God tot Mozes uit Exodus 25:8 - 'Maken zullen zij voor mij een heiligdom, *dat Ik bij hen wone*'.

Wat betekenen die woorden? Het commentaar van Abravanel, een Talmoedleraar uit de 15^e eeuw te Portugal, is als volgt:

*De bedoeling van de Gezegende bij het maken van de Woning en zijn inrichting was dat ze niet zouden denken: De Eeuwige heeft de aarde verlaten. Of zeggen zouden dat Zijn troon in de hemel is en Hij ver van de mensen verwijderd is. En om deze bedrieglijke gedachte uit hun harten te bannen, gebod Hij dat ze Hem een Woning moesten bouwen alsof Hij temidden van hen woonde en ze zouden beseffen dat Hij een levende God is in hun midden. Daarop slaat: En wonen zal Ik temidden van de kinderen Israels. En: **Die bij hen zetelt temidden van hun onreinheden** (Lev 16:16).*

Dit alles is beeldspraak voor het verwijlen van Zijn Inwoning en Zijn voortdurende zorg voor hen.

Daarom gebod Hij hun bijvoorbeeld het wasbekken met zijn onderstel, als om ze te waarschuwen: Wast het af, louter je, doe weg het kwade uit jullie daden. Zo was er een altaar waarop ze materiële begeerten en hun boze aandift verbrandden. En zo was er in de Woning een tafel, en een menora en een reukaltaar, als uitdrukking voor het dienen van de Koning der wereld. Enzovoort, enzovoort...

*Verre zij de gedachte dat de Gezegende ook maar iets daarvan nodig zou hebben. Waar het om gaat is in de zielen van het volk het besef levend te houden dat de Eeuwige God temidden van hun kampementen gaat. Vergelijk Jes 66:1 – De hemel is Mijn zetel, de aarde een bank voor mijn voeten – wat voor huis zouden jullie Mij kunnen bouwen! Met andere woorden: Er is geen huis of woning die Ik nodig zou hebben. Maar ik heb geboden het te maken, **om mijn zorgende aanwezigheid in hun harten te planten**.*

Goed. Wat wij van dat commentaar leerden was: Volgens Abravanel is het tempelgebouw op aarde er dus **niet** voor God. Maar het is er voor de mensen! Zo zegt ook andere Joodse uitleg het, er staat immers in Exodus 25:8 **niet**: Opdat Ik *daarin* wone. Maar er staat: Opdat ik *in hen* wone.

Waarom moeten ze die tempel bouwen en al die tempeldienst verrichten? Omdat zij door het maken van die tempel en door de tempeldienst te verrichten, zich zullen richten op het eren van de Naam van God. Hun hart zal daardoor bij God zijn. En God zal dan in hun hart zijn. Zó woont Hij temidden van zijn volk; Hij wil in hun hart wonen.

Zoals een prachtig Joods gebed zegt: In my heart a Mishkan will I build to glorify His honor. Je bouwt een heiligdom, een Woning voor God in je hart, richt daar een altaar op, voedt daar een vlam die oprijst naar God. Dat is een levenslange eredienst, dat is een levenslange creativiteit. Zo werk je aan een betekenisvol leven, en zo bouw je een heiligdom in je ziel. En ieder mens in deze wereld wordt geroepen tot deze creativiteit, tot het bouwen van zo'n heiligdom. Ieder mensenleven in heel zijn handelen een 'ere zij God'; in het Hebreeuws 'Hallelujah!'.

Ik zeg het vandaag nog anders: de tempel wordt gebouwd en de tempeldienst zal worden verricht zodat het volk Israel iets heeft waaraan en waarin het zichzelf kan spiegelen. En dan bedoel ik niet een spiegel zoals wij daar 's morgens in kijken en daarin onszelf zien. Nee, dan bedoel ik dat je je aan iets of iemand spiegelt en daar een voorbeeld aan hebt van hoe jij en hoe jouw leven zou kunnen zijn.

God geeft zijn volk iets om zich aan te spiegelen; en in die spiegel vinden zij iets van hoe zij en hoe de hele wereld zouden kunnen zijn.

Daarop slaat die tekst die Abravanel citeerde uit Leviticus 16:16 - **Die bij hen zetelt temidden van hun onreinheden**. Je denkt bij die tekst even: God kan toch niet wonen in temidden van onheilig en slecht volk? Jawel, via die tempel en de tempeldienst zal Hij iets neerzetten temidden van het onheilige volk waaraan zij zich zullen kunnen spiegelen en waaraan zij zich – hopelijk – zullen optrekken, om zo te komen tot een hogere vorm van bestaan, tot werkelijke humaniteit.

Een ander Joods commentaar verwoordt dat zo:

*Exodus 25:8: Ze zullen me een heiligdom maken, geheel zoals ik je toon, zo zullen jullie maken. De rabbijnen leren: En zo zullen **alle** generaties doen. Hiermee wil dit gezegd zijn: Denk niet dat Mijn uiteindelijke doel het bouwen van een uiterlijke Tempel is, maar weet dat het bouwen van de Woning en al wat erbij hoort geen ander doel heeft dan jullie **tot vingerwijzing** te zijn, waarnaar je je blik en je handelen richt, zodat je door je daden zélf wordt als een afbeelding van de Woning en zijn interieur. Wees allen heiligen, waard en bereid om er de Inwoning Gods werkelijk in te doen verwijlen.*

Die hele tempel: een vingerwijzing. Een hele dure vingerwijzing. Om te komen tot werkelijk mens-zijn. Om – natuurwetenschappelijk gezegd – werkelijk te evolueren naar een mens-zijn zoals God dat had bedoeld; levend met hoge normen en waarden; normen en waarden zoals die zichtbaar worden in de rechtvaardigen in de geschiedenis; zoals die zichtbaar zijn geweest onder ons in dé Rechtvaardige Jezus, de Christus.

Je loopt dus die schitterende tempel in. Bij de schittering daarvan alleen al word je opgetogen en opgetrokken om ook zelf in zulke schoonheid mens te zijn. Je spiegelt je eraan.

Hoor de muziek van de Levieten! Laat jouw eigen leven zo muziek zijn tot eer van God en troost van mensen.

En zie je daar het wassen bij het wasvat? Was zo jezelf! Leef als een rein en eerlijk mens.

Zie je daar die offergaven? Geef zo jezelf en heel je hebben en houden in de dienst aan God en je naaste!

Zo bedoelt ook Abravanel. Die hele tempel is alleen maar leerstof. Herinnering aan hoe jij hebt te leven.

Zo kunnen ook de woorden uit de Haftara van Ezechiël (43:10-11) worden verstaan die we lazen. Ezechiël vertelt in die hoofdstukken van een visioen dat hij had. De tabernakel van Mozes en de tempel van Salomo zijn dan al lang verdwenen of verwoest. Maar God beschrijft voor hem dan een nieuwe tempel, zo mogelijk nog mooier en beter en leerzamer dan de vorige tempels. En dan klinken opnieuw woorden die we nu kunnen begrijpen en plaatsen: *Beschrijf voor Israel die tempel, en ze zullen zich schamen voor hun overtredingen!* Dus door zich in die nieuwe tempel en tempeldienst te verdiepen, zal het volk uiteindelijk

zien wat bij hen fout is, wat niet 'des tempels' is. En dan – zo zegt Ezechiël verder: *En wanneer ze zich dan schamen over al wat ze gedaan hebben, maak ze dan bekend en beschrijf voor hun ogen de vorm van de tempel en zijn plan en al zijn ordeningen en zijn inzetten, **opdat zij zijn vorm en zijn inzetten in acht nemen en ze doen.***

Met andere woorden, zó zal het volk zich bekeren, doordat ze kijkend naar en lerend van de tempel zelf een tempel zullen zijn. En in die tempel, in hen, daar woont dan God. God is in ons midden door de rechtvaardigen in ons midden.

En hier maak ik even een cesuur.

Want ik wil even reflecteren; en dat is nog weer iets anders dan het spiegelen waarover ik het daarnet had.

Ik vertel dit allemaal in het spoor van Joodse voorgangers. Maar is het geen stem van een roepende in de woestijn? Er is niemand die luistert en gehoor geeft. Erger; de mensheid neemt voortdurend afslagen die van de humaniteit afvoeren in plaats van daar naartoe.

Door alle profetenwoorden van de Bijbel heen gaat de diepe zucht van God dat het niet werkt, dat het niet helpt. Hij zegt en hoopt wel, zoals Ezechiël zegt: *Beschrijf voor Israel de tempel, en ze zullen zich schamen voor hun overtredingen.* Maar de werkelijkheid is volstrekt anders dan het visioen en de hoop van God. Het volk schaamt zich over het algemeen totaal niet. Ze zijn vaak alle schaamte voorbij. Ze spiegelen zich totaal niet aan wat de tempel laat zien. Ze begrijpen zelfs vaak niet wat daar plaatsvindt. Ze hanteren hun eigen normen en oordelen en perverteren de tempeldienst, zetten die om in wat aansluit bij hun eigen egoïstische verlangens en behoeften. Men komt niet boven zichzelf uit. De mens blijft dierlijk, animaal, of zelfs nog minder: denkt alleen maar stoffelijk, materieel.

Zeker, er zijn de mensen, om zo maar een ander voorbeeld te gebruiken, die bij het zien van een schitterend landschap of verheven bergen, die bij het horen van hemelse muziek, die bij het kijken in de nacht naar het heelal en de sterrenwereld, stil vallen, zich daaraan spiegelen, de verhevenheid voelen van wat zij zien en horen en zich realiseren hoezeer ze zelf onder de maat blijven. Er zijn mensen die zich zo verwonderen dat zij tot een 'ere zij God' komen en Hem en zichzelf en anderen beloven om de normen en waarden in hun leven op te schroeven.

Maar er zijn veel meer anderen, zo lijkt het, die bij dat landschap en alle schoonheid die ze zien alleen maar materiaal zien wat ontgonnen kan worden, dat te gelde kan worden gemaakt, waarvan ze rijk kunnen worden, dat hun behoeften kan bevredigen; en ze willen zo graag rijk zijn, stoffelijk rijk, en bevredigd. Er is een soort blindheid in deze mensen en ook domheid, die verwoestend is voor de schepselen om hen heen. JHWH onze God maakt zich al helemaal druk als maar één weduwe onrecht wordt aangedaan, maar wij verwoesten het leven van talloze kwetsbare schepselen.

Denk niet dat ik het nu alleen heb over Israel of over anderen. Ik heb het ook over ons.

Joods commentaar op Sidra Tetsawe zegt:

God wil wonen tussen de mensen. Alle Tora-verklaarders geven echter aan, dat aan een goed religieus leven – de relatie tussen mens en God – een uitgebalanceerd maatschappelijk leven vooraf moet gaan – een goed intermenselijk contact.

Maar wat wij tot vandaag de dag zien bij de brute aanslagen en moordpartijen en oorlogen, ontheemde of omsingelde steden, is mens-onterend en hemeltergend Gode geklaagd. Nog nooit waren er zo veel mensen op de vlucht.

En de domheid waarmee wij ons spiegelen aan Bijbel en tempel. Het onbegrip over wat de tempel is! Nietwaar, ik lees bijvoorbeeld zo'n 'spiegel'-tekst uit Tetsawe, over die twee lammetjes die elke dag moeten worden geslacht, en voor je het weet gaat het gesprek over hoe zielig dat is; of men is zelfs verontwaardigd dat dat in de Bijbel staat, zulke dier-onvriendelijkheid; en zijn ze misschien ook nog ritueel geslacht? De hypocrisie! Diezelfde mensen met hun domme kritiek gaan daarna naar de supermarkt en halen daar hun vleeswaren waarvoor alleen al hier in Nederland elke minuut 1000 (duizend!) dieren worden geslacht, dag en nacht; buiten het zicht van de mensen. Hoe verontwaardigd denk je dat JHWH is over 1000 dode dieren per minuut in Nederland, zo'n 600 miljoen per jaar? En wat denk je dat Hij vindt van de rest van onze maatschappij?

Ja, het is zielig die twee lammetjes. Maar ja: dát is de spiegel die ons wordt voorgehouden. Zo mens-onterend, dier-onterend en schepping-onterend zijn wij! Zo zondig, om het maar eens ouderwets te zeggen. En die twee lammeren worden geslacht als een appèl op ons om ons leven te beteren, om rein en heilig te leven, met hoge normen en waarden. Zodat déze spiegel ons niet meer hoeft worden voorgehouden en we aan een nieuwe spiegel toe zijn. Maar voorlopig is het leven hier op aarde nog zo inhumain dat het verbazingwekkend is dat dat in slechts 2 (twee!) lammetjes per dag wordt gespiegeld in de oude tempeldienst. Al kunt u op een andere plek in de tempel weer op een andere manier geconfronteerd worden met dingen waarvoor wij ons zouden moeten schamen en waarover wij hebben na te denken.

Ik zei al: Ezechiël moest de mensen een nieuw visioen van een nieuwe tempel voorhouden. Dat is niet de beschrijving van de Tweede Tempel van na de ballingschap – want daarvan verschilt hij te zeer. Ezechiël moet nog een andere toekomstige tempel op het oog hebben gehad. JHWH moet die op het oog hebben gehad. Hij zelf liet niet alleen de Eerste maar ook de Tweede Tempel verwoesten. Waarom? De Joodse midrasj is er helder over: omdat zij zich niet geschaamd hebben over hun ongerechtigheden. Rabbi Hirsch stelt: die verwoestingen onderstrepen dat de tempel alleen kan bestaan wanneer het volk volledige omkeer doet, zijn leven betert. Doet het dat niet, dan gaapt er zo'n kloof tussen God en mens dat Hij de spiegel stukslaat.

Maar, en dat is juist ook JHWH, Hij geeft nooit op. Hij blijft het proberen. Hij bouwt steeds weer een tempel, een nieuwere, een betere; Hij probeert het steeds weer met een vernieuwing van het verbond met zijn volk, in de hoop dat déze spiegel nu wél zal werken.

Over zo'n nieuwe spiegel wordt uitvoerig bericht door de schrijver van de Hebreeënbrief. De brief die helemaal gaat over de Christus, Jezus, die zelf ooit zei: dit tempelgebouw in Jeruzalem zal worden afgebroken en Ik zet er een nieuwe tempel voor in de plaats: namelijk Hijzelf, een mens naar Gods bedoeling die een Tempel was. In Hem geen kloof tussen spiegel en werkelijkheid: tempel en mensheid vallen in Hem samen. In zijn hart woont God. In Hem was God in ons midden.

We hebben een stukje uit die brief gelezen waarin we horen dat God in Jezus een nieuwe en betere spiegel heeft opgericht. Hij is om zo te zeggen de Derde Tempel in Israel – of de Vierde als je de Tabernakel meerekent.

Maar daar zit dus nog steeds dezelfde gedachte achter: als de mensen Hem zien zullen ze zich schamen over hun ongerechtigheid. En: ze zullen zich aan Hem spiegelen om werkelijk te leven naar Gods wil. Eindelijk zullen zij mens zijn met elkaar zoals God bedoelde; op basis van deze nieuwe Tempel, op basis van het verbond dat God in Hem vernieuwt en bevestigt. Het is een nieuw en beter verbond met Israel (nog steeds dus: Israel!), zegt de Hebreeënbrief. Het woord van God: 'Ik zal mijn Tora in hun hart leggen. En Ik zal hun God zijn en zij mijn volk. En allen zullen Mij kennen, van klein tot groot. En Ik zal hun ongerechtigheden en wetteloosheid niet meer gedenken'.

Helaas is ook deze spiegel misbruikt, vooral door de volkeren die net deden of deze woorden niet tot Israel waren gezegd. Zij/wij zijn als Kerk met Jezus weggelopen, gebruikten deze spiegel zelfs tegen Israel. We hoorden alleen de woorden van 'een beter verbond' en dat was natuurlijk met ons, en wij sloten iedereen die deze spiegel bij ons niet bewonderde uit. Maar we weten vaak niet eens hoe deze Tempel bedoeld is; dat merk je al doordat we vaak niet weten wat we met Exodus en Leviticus aan moeten als daar minutieus de tempel en de tempeldienst worden beschreven.

Als je kijkt naar het volk Israel door de eeuwen heen en naar de volkeren der aarde door de eeuwen heen: bij wie wordt dan de meeste humaniteit gevonden? Werkt Gods nieuwste Tempel, zijn spiegel in Jezus Christus? Werken de woorden van de Tenach, van het Evangelie?

Er komt nog iets anders zegt Ezechiël. Er komt nog iets anders zegt de Openbaring van Johannes; zegt Jezus zelf. Een wereld die zelfs geen spiegel, geen tempel, meer nodig zal hebben.

Want God zál wonen in de mensen. En het volk Israel zál zijn naar Gods bedoeling. En wij allen zúllen mens zijn naar Gods bedoeling. Er zál vrede en recht heersen op aarde, mensen zEullen in liefde geborgen zijn.

Dat is Gods visioen dat Hij niet opgeeft voordat het werkelijkheid wordt. Dat is de hoop voor alle gelovigen en rechtvaardigen die wél een voorbeeld nemen aan de spiegel die hen wordt voorgehouden en ervan leven.

En dat visioen van God, dat licht aan de einder, dat rijk van vrede en recht dat ons in de Bijbel wordt voorgeschilderd en verkondigd, is een appèl aan ons om ons eraan te spiegelen en nú al naar de waarden en normen van dat rijk te leven.